

Levél az olvasónak

Néhány éve írtam az *Ízek, imák, szerelmek* című könyvem, amelyben elmeséltem a szörnyű válásom után tett magányos világ körüli utamat. A harmincas éveim elején jártam, és ez a könyv indított el írói pályámon. Az *Ízek, imák, szerelmek* előtt irodalmi körökben úgy ismertek – már ha egyáltalán ismertek –, mint aki túlnyomórészt férfiaknak és férfiakról ír. Éveken át újságíróként dolgoztam olyan, férfiakra összpontosító lapoknál, mint a *GQ* meg a *Spin*, és a hasábjaikon minden lehetséges szemszögből igyekeztem feltárni a férfiasságot. Hasonlóképpen az első három – szép- és tényirodalmi – könyvem hősei is supermacsók voltak: cowboyok, rákhalászok, vadászok, teherautó-sofőrök, kamionsofőrök, favágók...

Akkoriban gyakran hallottam, hogy úgy írok, mint egy férfi. Most már abban sem vagyok biztos, mit is jelent „férfiasan írni”, de abban igenis hiszek, hogy általában bóknak szánják. Egy *GQ*-cikk kedvéért odáig is elmentem, hogy egy hétig férfinak maszkíroztam magam. Rövidre nyírtam a hajamat, lekötöttem a mellemet, madáreleséggel töltött óvszert gyömöszöltem a nadrágomba, és az alsó ajkam meg az állam közé kis szőrzetet ragasztottam; mindezt azért, hogy a férfiasság vonzó titkait magamévá tegyem és megértssem.

Itt tenném hozzá, hogy a férfiakhoz való kötődés kihatott a magánéletemre is. És gyakran okozott komplikációkat.

Jobban mondva, *folyton* komplikációkat okozott.

Szerelmi kapcsolataim és hivatásbeli rögeszméim következtében annyira elmerültem a férfiasság témájában, hogy soha, egyetlen pillanatig sem tűnődtem el a nőiességen. És persze sosem vettem fontolóra a saját nőiességemet sem. Ebből kifolyólag, valamint azért, mert általában hidegen hagyott a saját jólétem, sosem ismertem meg igazán önmagamat. Így amikor harmincévesen súlyos depresszióba estem, képtelen voltam felfogni vagy értelmesen kifejezésre juttatni, hogy mi

zajlik bennem. Először a testem mondta fel a szolgálatot, aztán széthullott a házasságom, majd egy iszonyatos és rémítő időszak erejéig az elmém is cserbenhagyott. Ebben a helyzetben a férfias határozottság nem nyújtott vigaszt; ebből az érzelmi kuszaságból csak vakon tapogatódzva tudtam kikászálódni. Elváltan, megtört szívvel és magányosan magam mögött hagytam mindent, és egy évet utazgatással és önvizsgálattal töltöttem; olyan aprólékossággal vettem szemügyre magam, ahogy egykor a nehezen megrajzolható amerikai cowboyt.

Aztán – mivel író vagyok – könyvet írtam róla.

Majd – mivel az élet tele van különös fordulatokkal – a könyv bombasiker lett szerte a világon, és egyik napról a másikra humoros, könnyed, csajos írónőnek kiáltottak ki, mindazok után, hogy egy évtizeden át kizárólag férfiakról és a férfiaságról írtam. Nem vagyok egészen biztos a „humoros, könnyed, csajos” kifejezés jelentésében, bár úgy sejttem, nem bóknak szánják.

Mindenesetre örökösen arról faggatnak, tudtam-e előre, hogy így lesz. Szeretnék tudni, hogy az *Ízek, imák, szerelmek* írása közben megéreztem-e, milyen hatalmas sikere lesz. A válaszom: nem. Lehetetlen lett volna megérezni vagy megtervezni egy ilyen elsőprő reakciót. Ha megfordult is hasonló a fejemben, írás közben legfeljebb abban reménykedtem, hogy megbocsátják, amiért önéletrajzot írtam. Igaz, csak egy maroknyi olvasóm volt, és nekik mindig is tetszett a rendíthetetlen ifjú hölgy, aki kőkeményen realista történeteket ír férfias férfiakról, akik férfias dolgokat művelnek. Nem is sejtettem, hogy ugyanezek az olvasók élvezik majd egy pszicho-spirituális gyógyulást kereső, elvált asszony igencsak érzelmes, egyes szám első személyben előadott krónikáját. Reméltem, mégis lesznek annyira nagylelkűek, hogy megértik: személyes okokból muszáj volt megírnom azt a könyvet, talán mindenki túlteszi magát a dolgon, és másutt folytathatjuk.

Csak hogy nem ez történt.

(Előbb tisztázzunk még valamit: a kezükben tartott könyv sem egy kőkeményen realista történet férfias férfiakról, akik férfias dolgokat művelnek. Nehogy aztán azt mondják, nem szóltam előre!)

Manapság még egy kérdéssel ostromolnak: mennyiben változtatta meg az *Ízek, imák, szerelmek* az életemet. Nehéz rá válaszolni, mert az elképesztő siker túlszárnyalt minden elképzelést. Hadd éljek gyerekkoromból egy érzékletes párhuzammal: kicsi voltam még, amikor a szü-

leim egyszer elvittek a New York-i Természettudományi Múzeumba. Együtt álltunk az Óceánok Termében. Apám felmutatott a mennyezetre, a nagy kék bálna életnagyságú modelljére, ami a fejünk felett lógott. Megpróbálta megértetni velem e lény felfoghatatlan méreteit, én azonban nem láttam a bálnát. Jelzem, közvetlenül alatta álltam, és egyenesen felbámultam rá, mégis képtelen voltam felfogni: az agyam egyszerűen nem rendelkezett azzal a képességgel, hogy ilyen méretekkal tisztába jöjjön. Csak a kék mennyezetet láttam és mások arcán az ámulatot (késéskívül valami érdekes lehet itt, gondoltam), de magát a bálnát nem fogtam fel.

Néha hasonlóképpen érzek az *Ízek, imák, szerelmekkel* kapcsolatban is. Volt, hogy a könyv olyan magasságokban szárnyalt, hogy józan ésszel már képtelen voltam felfogni a sikerét, ezért fel is hagytam vele, és mással kezdtem foglalkozni. A kertészkedés sokat segít; helyesebb megvilágításban látunk bármit, ha közben meztelen csigákat szedegetünk le a paradicsompalántákról.

Egy ilyen jelenség után komoly fejtörést okozott, hogy miként tudok valaha is elfogulatlanul írni. Nem a hamis nosztalgia hajtott az írói ismeretlenség felé, de régebben mindig abban a hitben írtam a könyveimet, hogy nagyon kevesen olvassák majd őket. E tudat természetesen többnyire lehangoló volt. Ugyanakkor egy igen lényeges szempontból meg is nyugtatott: ha ilyen szörnyen megalázom magam, legalább kevés tanú előtt teszem. A kérdés azonban így vagy úgy most már elméleti volt, hiszen egyszerre olvasók milliói várták a következő könyvemet. Hogy az ördögbe ír valaki olyan könyvet, ami millióknak tetszik? Nem akartam felháborítóan a kedvükben járni, de nem is szerettem volna kapásból pofára ejteni azt a sok okos, szenvedélyes, túlnyomórészt női olvasót azok után, amin együtt átmentünk.

A folytatás mikéntjét illető bizonytalanság ellenére is továbbléptem. Egy év alatt megírtam ennek a könyvnek a teljes első változatát – ötszáz oldalt –, de a befejezés pillanatában már tudtam, hogy valami nem stimmel. A hangvétele nem emlékeztetett rám. És másra sem. A hang úgy szólt, mintha érthetetlenül bömbölne egy hangszóróból. Félretettem a kéziratot, és soha többé rá sem néztem, aztán visszaindultam a kertbe, újabb, tünődéssel egybekötött ásásra, matatásra és elmélkedésre.

Itt szeretném tisztázni, hogy nem kifejezetten írói görcsről volt szó, amikor nem tudtam eldönteni, hogy írjak, vagy legalábbis akkor, ami-

kor nem tudtam kitalálni, hogyan írjak *természetesen*. Az élet ezt leszámítva kellemes volt, és mivel hálás voltam elégedett magánéletemért és a szakmai sikerért, nem akartam a tanácstalanságomból vészhelyzetet dagasztani. A tanácstalanság azonban tagadhatatlanul jelen volt. Már az is felmerült bennem, hogy talán véget ért az írói karrierem. Nem tűnt olyan nagy csapásnak, ha valóban ez a sors akarata, de az igazat megvallva, egyelőre nem tudtam megállapítani, hogy így van-e. Csak azt akarom ezzel mondani, hogy sokkal több időt kellett töltenem a paradicsomágyások között, mielőtt a dilemmám végére tudtam járni.

Végül megvigasztalt a felismerés, hogy nem tudtam – nem tudok – olyan könyvet írni, ami több millió olvasót tölt el elégedettséggel. Szántsándékkal semmiképpen sem. Az a helyzet tudniillik, hogy nem tudom, hogy lehet kérésre közkedvelt sikerkönyvet írni. Ha tudnám, biztosíthatom önöket, hogy már régen azt írtam volna, mert időtlen idők óta könnyebbé és kényelmesebbé tette volna az életemet. De az írás nem így működik, mindenestre a hozzám hasonlóknál nem. Csak olyan könyveket írunk, amiket muszáj megírunk, vagy amelyet tudunk, aztán abban a tudatban kell elengednünk őket, hogy ami ezután történik, valahogy már nem a mi dolgunk.

Számtalan személyes oknál fogva ezek után a könyv, amit meg kellett írnom, pontosan ez a könyv volt: egy újabb memoár (külön társadalmi-történelmi pótkiegészítésekkel!) arról, hogyan próbáltam megbékélni a házasság kacifántos intézményével. A témát illetően sosem voltak kétségeim, csak éppen egy darabig nehézségeim támadtak, és nem találtam a megfelelő hangot. Végül aztán rájöttem, hogy egy módon írhatok ismét: ha – legalábbis a képzeletemben – jelentősen csökkentem azoknak a számát, akiknek a könyvemet szánom. Így hát előlről kezdtem. És a *Hűség* jelen változatát nem több milliónyi olvasónak írtam, hanem szám szerint pontosan huszonötnek: Maude-nak, Carole-nak, Catherine-nek, Ann-nek, Darcey-nak, Deborah-nak, Susannak, Sofie-nak, Creenek, Catnek, Bernadette-nek, Jennek, Janának, Sheryl-nek, Rayyának, Ivának, Ericának, Nichelle-nek, Sandynek, Anne-nek, Patriciának, Tarának, Laurának, Sarah-nak és Margaretnek.

A fenti huszonöt nő alkotja kicsi, de kritika szempontjából fontos barátnői, rokonai és szomszédi körömet. Korban a húszas éveik elejétől a kilencvenes éveik közepéig terjednek. Egyikük történetesen a nagy-

mamám, a másik a mostohalányom, de köztük van a legrégebbi barát-nőm meg a legújabb is. Az egyik újdonsült feleség, néhányan nemrégiben mentek újból férjhez, egy pedig kimondhatatlanul hálás, hogy sosem ment férjhez, egy harmadik most fejezte be egy másik nőhöz fűződő, csaknem egy évtizedes kapcsolatát. Heten közülük édesanyák, ketten (az írás pillanatában) várandósak, a többiek – különféle okoknál és velük kapcsolatos, széles skálán mozgó érzéseik miatt – gyermektelenek. Van köztük háztartásbeli, mások dolgoznak, páran pedig – áldja meg őket az Isten! – háztartásbeliek és dolgoznak is. A többség fehér bőrű, de akad köztük néhány fekete is, ketten közép-keletiek, egy skandináv, kettő ausztrál, egy pedig dél-amerikai, és van köztük egy louisianai francia is. Hárman mélyen vallásosak, ötöt maximálisan hidegen hagy az Istennel kapcsolatos bármilyen kérdés, sokan nem látnak tisztán spirituális téren, mások viszont az évek során megkötötték a maguk különegyességét Istennel. Valamennyiüknek átlagon felüli a humorérzéke. És valamennyien – az életük egy pontján – átéltek egy szívet tépő veszteséget.

Sok éven át tea és pia mellett üldögéltem e drága lelkek mellett, és fennhangon tűnődtünk házasságról, bensőséges kapcsolatról, szexualitásról, válásról, hűségéről, családról, felelősségről és személyes szabadságról. E könyvet a beszélgetéseinkből építettem fel. Miközben összefűztem e történet különböző lapjait, szó szerint hangosan beszélgettem a barátnőimmal, rokonaimmal és szomszédaimmal; válaszoltam olyan kérdésekre, amelyek néha évtizedekkel korábban hangzottak el, vagy új kérdéseket tettem fel. A könyvem sosem született volna meg e huszonöt, különleges nő befolyása nélkül, és mérhetetlenül hálás vagyok együttes jelenlétükért. Mint mindig, most is már abból rengeteget tanultam és nagy vigaszt merítettem, hogy egy szobában lehettem velük.

Elizabeth Gilbert
New Jersey, 2009